

CUMHURİYET DÖNEMİNDE
DİN EĞİTİMİ
ÖĞRETMENİ
YETİŞTİRME
ve İSTİHDAMI

Muhammet Şevki Aydın

CUMHURİYET DÖNEMİNDE
DİN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ
YETİŞTİRME ve İSTİHDAMI
(1923-2015)

Değerler Eğitimi Merkezi

© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Ensar Neşriyat'a Aittir.

ISBN : 978-975-6324-23-3

Sertifika No: 17576

Kitabın Adı

Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı

Yazarı

Prof. Dr. Muhammet Şevki AYDIN

Yayın Yönetmeni

Hulusi YİĞİT

Son Okuma

Ahmet Yasin OKUDAN

Kapak

Nuray YÜKSEL

Baskı-Cilt

Karist Baskı Çözümleri Ltd. Şti.

Yeşilköy Mah. EGS Business Park,
B2 Blok, No: 8/20 34149 Bakırköy/İSTANBUL
Tel : 0 212 465 92 48
Sertifika No: 22827

Geliştirilmiş 3. Basım

Nisan 2016 / 1.000 adet basılmıştır.

1. Baskı, 1999. İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı: Kayseri

2. Baskı, 2005. Değerler Eğitimi Merkezi: İstanbul

İletişim

Ensar Neşriyat Tic. A.Ş.

Oruçreis Mahallesi Giyimkent 12. Sokak No: 40/42 Esenler/ İstanbul

Tel: (0212) 491 19 03 - 04 Faks: (0212) 438 42 04

www.ensarnesriyat.com.tr ensar@ensarnesriyat.com.tr

CUMHURİYET DÖNEMİNDE
DİN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ
YETİŞTİRME ve İSTİHDAMI
(1923-2015)

Prof. Dr. Muhammet Şevki AYDIN

İstanbul 2016

Prof. Dr. Muhammet Şevki AYDIN

Erzurum İmam-Hatip lisesi ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'ndeki öğrenimiyle eş zamanlı ve aralıksız olarak klasik usulle Arapça ve İslamî ilimler tahsil etti. Üç yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Arap Dili ve Edebiyatı Asistanı olarak başladığı akademik çalışmalarını 1982'de YÖK yasaının çıkmasından itibaren din eğitimi alanında sürdürdü.

Akademik çalışmaları çeşitli dergilerde yayınlandı. Ulusal ve uluslar arası bilimsel toplantılara tebliğci/müzakereci olarak katıldı. Bunlardan bazılarının koordinatörlüğünü yaptı. Yurt içinde ve dışında çeşitli konferanslar verdi. Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmenler için düzenlediği hizmet içi eğitim kurs ve seminerlerinde öğretim üyesi olarak görevlendirildi. Akademik komisyonlarda ve projelerde üye veya koordinatör/başkan olarak görev yaptı. Mısır'da alanıyla ilgili araştırmalar yaptı; genelde Mısır'ın yüksek öğretim sistemini, özelde Eğitim Fakültelerini inceledi (1995). Özel bir eğitim kurumunun eğitim danışmanlığını yaptı. Diyanet İşleri Başkanlığı'nı temsilen, ulusal ve uluslararası Dinler arası Diyalog, Dinî Liderler ve Ulema toplantılarına, Mağrib'de her Ramazan ayında Kralın huzuruyla düzenlenen "Ed-Durusu'l-Haseniyye" adlı ulema meclislerine katıldı (2008, 2009, 2011).

Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı (2004-2010) olarak, Başkanlığın eğitim kurumlarının yeni bir eğitim anlayışıyla yeniden yapılandırılması, bu eğitim kurumlarında öğrenen merkezli ve anlamlı öğrenmeleri öngören din eğitimi projesini uygulamaya koydu. Bu çerçevede çok sayıda akademik komisyonlara başkanlık etti, program ve materyal geliştirme çalışmalarını yönetti.

Üniversitede Anabilim Dalı Başkanlığı, Bölüm Başkan Yardımcılığı, Bölüm Başkanlığı, Yönetim Kurulu Üyeliği, Fakülte Kurulu Üyeliği yaptı.

Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı'ndan sonra DİB Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliği (01.01. 2011- 04.09.2015) görevini yürüttü.

Akademik İlgi Alanları: Din eğitimi biliminin teorisi, din eğitimi-öğretmeni yetiştirme, din öğretiminde program geliştirme, yaygın din eğitimi, din eğitimi yeni yönelişler, ahlak eğitimi, kültürlerarası din eğitimi.

Akademik Çalışmalarından Bazıları: İslâmcıların Eğitime Bakışı (Mehmed Şemseddin Örneği), Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Kılavuzu (5 Kitap, Müsterek), Bir Din Eğitimi Kurumu Olarak Kur'an Kursu, Açık Toplumda Din Eğitimi (Yeni Paradigma İhtiyacı), Kültürlerarası Din eğitimi (C. Osmanoglu ile birlikte), "İslâm Ahlak Eğitimi" (İslâm Ahlakı/Temel Konular Güncel Yorumlar içinde).

İÇİNDEKİLER

Üçüncü Baskıya Önsöz.....	15
İkinci Baskıya Önsöz	17
Önsöz	19

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	23
1-Problem	23
Yeterlik Alanları ve Alt Yeterlikler.....	35
Alt Problemler	48
2- Araştırmanın Amacı	48
3- Araştırmanın Önemi.....	49
4- Araştırmanın Sınırları	50
5- Yöntem	51
6- İlgili Çalışmalar.	52
7- Tanımlar.....	57

İKİNCİ BÖLÜM

1923-1948 YILLARINDA DİN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME ve İSTİHDAMI	61
1- Yeni Eğitim Sistemini Oluşturma Yolunda Radikal Girişim:Tevhid-i Tedrisat Kanunu.....	61
2- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni	69
2.1- İlkokul Programında Din Eğitimi	70
2.2- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı.....	71
2.3- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme.....	72
3- Ortaokul ve Ortaöğretim Din Eğitimi Öğretmeni.....	75
3.1- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul (Ortaöğretim) Programlarında Din Eğitimi.....	76
3.1.1- İmam-Hatip Mektebi Programı	76
3.1.2- İmam-Hatip Mektebi Dışındaki Ortaokul, Lise ve Dengi Okul (Ortaöğretim) Programlarında Din Eğitimi	77
3.2- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı.....	78
3.3- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme:	
İstanbul Darülfünun İlahiyat Fakültesi	80

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1949-1981 YILLARINDA DİN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME ve İSTİHDAMI	93
1- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni	93
1.1- İlkokul Programında Din Eğitimi	94
1.2- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	96
1.3- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme	99
2- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul (Ortaöğretim) Din Eğitimi Öğretmeni	113
2.1- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Programlarında Din Eğitimi	113
2.1.1- İmam-Hatip Okulu / Lisesi Programı	113
2.1.2- İ.H. Okulu / Lisesi Dışındaki Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Programlarında Din Eğitimi	114
2.2- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	116
2.3- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme	128
2.3.1- Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi-Kuruluşu- Öğretim Programı	128
2.3.2- Yüksek İslam Enstitüsü Kuruluşu	146
Program	153
Öğretim Kadrosu	162
Öğrenci	167
2.3.3- Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi	168
2.3.3.1- Kuruluşu	168
2.3.3.2- Program	169
2.3.3.3- Öğretim Kadrosu	176

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1982-1997 YILLARINDA DİN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME ve İSTİHDAMI	179
1- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni	179
1.1- İlkokul Programında Din Eğitimi	179
1.2- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	182
1.3- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme	185
2- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul (Ortaöğretim) Din Eğitimi Öğretmeni	192
2.1- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Programlarında Din Eğitimi	192
2.1.1- İmam-Hatip Lisesi Programı	192
2.1.2- İmam-Hatip Lisesi Dışındaki Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Programlarında Din Eğitimi	192
2.2- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	193
2.3- Ortaokul, Lise ve Dengi Okul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme: İlahiyat Fakülteleri	194

2.3.1-Yüksek Din Öğretimi Kurumlarının Yeniden Düzenlenmesi	194
2.3.2- İlahiyat Fakültelerinin Yapısı	200
2.3.3- İlahiyat Fakültelerinin Programı	204
2.3.3.1- Amaçlar	204
2.3.3.2- Müfredat Programı/ Muhteva	210
2.3.4- İlahiyat Fakültelerinin Öğretim Elemanı	227
2.3.5- İlahiyat Fakültelerinin Öğrencisi	230

BEŞİNCİ BÖLÜM

1998-2015 YILLARINDA DİN EĞİTİMİ ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME ve İSTİHDAMI	241
1.1998-2005 Dönemi	242
1.1- İlköğretim (İlk ve Ortaokul) Din Eğitimi Öğretmeni	243
1.1.1. İlköğretim Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	243
1.1.2. İlköğretim Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme	246
1.1.2.1. İlahiyat Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması: Din Eğitimi Öğretmenliğinde Branşlaşma.	247
1.1.2.2. İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümü Programı	264
1.1.2.3- Öğrenci Durumu	
1.1.2.3.1- İlahiyat Programı Öğrenci Durumu	274
1.1.2.3.2- İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümü Öğrenci Durumu	276
1.1.2.4- Öğretim Elemanı	278
1.2- Ortaöğretim (Lise ve Dengi Okul) Din Eğitimi Öğretmeni	283
1.2.1- Ortaöğretim Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	283
1.2.2- Ortaöğretim Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme	288
1.2.2.1- Orta Öğretim DKAB ve İHL Meslek Dersleri Öğretmenlikleri Tezsiz Yüksek Lisans Eğitimi	289
1.2.2.1.1- Programları	290
1.2.2.1.2- Öğrenci Durumu	297
1.2.2.1.3- Öğretim Elemanı Durumu	298
2- 2006-2011 Dönemi	299
2.1- İlköğretim (ilkokul ve ortaokul) Din Eğitimi Öğretmeni	301
2.1.1. İlköğretim (İlkokul ve Ortaokul) Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	301
2.1.2- İlköğretim Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme.	307
2.1.2.1- Program	317
2.1.2.2- Öğrenci Durumu	322
2.1.2.3- Öğretim Elemanı Durumu	332

2.2- Ortaöğretim (Lise ve Dengi Okul) Din Eğitimi Öğretmeni	337
2.2.1- Ortaöğretim Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı.....	337
2.2.2- Ortaöğretim Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme	338
2.2.2.1- Ortaöğretim DKAB ve İHL Meslek Dersleri Öğretmenlikleri Tezsiz Yüksek Lisans Eğitimi	338
2.2.2.1.1- Program	339
2.2.2.1.2- Öğrenci Durumu	346
2.2.2.2- Pedagojik Formasyon Sertifika Programı	347
2.2.2.2.1- Pedagojik Formasyon Sertifika Programının Özellikleri.....	356
2.2.2.2.2- Öğrenci Durumu	357
2.2.2.2.3- Öğretim Elemanı Durumu	361
4- 2012-2015 DÖNEMİ.....	362
4.1- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni	362
4.1.1- İlkokulda Din Eğitimi	367
4.1.2- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı.....	367
4.1.3- İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme	367
4.2- Ortaokul Din Eğitimi Öğretmeni	376
4.2.1- Ortaokulda Din Eğitimi	376
4.2.2- Ortaokulda Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	376
4.2.3- Ortaokul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme.....	377
4.3. Lise ve Dengi Okul (Ortaöğretim) Din Eğitimi Öğretmeni.....	378
4.3.1- Lise ve Dengi Okulda (ortaöğretim) Din Eğitimi	378
4.3.2- Lise ve Dengi Okul (ortaöğretim) Din Eğitimi Öğretmeni İstihdamı	378
4.3.3- Lise ve Dengi Okul (ortaöğretim) Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme.....	379
Pedagojik Formasyon eğitimi Hakkında Duyuru (17.04.2014)	381

ALTINCI BÖLÜM

DİN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN HİZMETİÇİ EĞİTİMLERİ.....	413
1- Hizmetiçi Eğitim Nedir?.....	414
2- Neden Hizmetiçi Eğitime İhtiyaç Duyuluyor?.....	416
3- Hizmetiçi Eğitimin Amaçları	419
4- Hizmetiçi Eğitim Türleri.....	419
5- Hizmetiçi Eğitim Birimi	420
6- Din Eğitimi Öğretmenlerinin Hizmetiçi Eğitimi.....	421
6.1- 2006 Yılına Kadar	421
6.1.1- Genel Manzara	421
6.1.2- Din Eğitimi Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitimi.....	422

6.1.2.1- Hizmetçi Eğitim Faaliyetlerinin İşlevselliği	438
6.1.2.1.1- Hizmetçi Eğitime Katılacak Öğretmenlerin Seçilmesi	427
6.1.2.1.2- Öğretim Elemanlarının Seçilmesi ve Programın Uygulanması	431
6.1.2.1.3- Değerlendirme	434
6.2- 2006-2015 Yılları.....	438
6.2.1- Aday Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Yeni Düzenleme	438
6.2.2- Din Eğitimi Öğretmenlerinin Hizmetçi Eğitiminde Gelişmeler	441
6.2.3- Din Eğitimi Öğretmenlerinin Hizmetçi Eğitiminde Yerel İmkanların İşe Koşulması.....	457
6.2.3.1- Okul Temelli Mesleki Gelişim Modelinin Amaçları	457
6.2.3.2- Din Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün Çabaları	458
6.2.4- Din Eğitimi Öğretmenlerinin Hizmetçi Eğitiminde Nitelik Sorunu ...	463

YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER	473
1. Sonuçlar	473
1.1. İlkokul Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı.....	473
1.2. Ortaokul ve Ortaöğretim Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı.....	477
2. Öneriler.....	486
Kaynaklar	493

Tablolar

Tablo: 1 Darulfünun İlahiyat Fakültesi'nin İlk Programı	81
Tablo: 2 Darulfünun İlahiyat Fakültesi 1926-1927 Öğretim Yılı Ders Programı ...	83
Tablo: 3 1951-1958 Yıllarında Konya İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Yaş ve Öğrenim Durumları.....	117
Tablo: 4 İlahiyat Fakültesi 1949-50 Öğretim Yılı Ders Programı	132
Tablo: 5 İlahiyat Fakültesi 1953-1954 Öğretim Yılı Programı	135
Tablo: 6 İlahiyat Fakültesi 1955-1956 Öğretim Yılı Programı	136
Tablo: 7 İlahiyat Fakültesi 1966-1967 Öğretim Yılı Programı	138
Tablo: 8 İlahiyat Fakültesi 1972-1973 Öğretim Yılı Ders Programı	141
Tablo: 9 İlahiyat Fakültesi 1975-1976 Öğretim Yılı Ders Programı	144
Tablo: 10 İlahiyat Fakültesi 1980-1981 Öğretim Yılı Ders Programı	145
Tablo: 11 Yüksek İslam Enstitüsü 1959/1960 Öğretim Yılı Ders Programı	157
Tablo: 12 Yüksek İslam Enstitüsü 1972-1973 Öğretim Yılı Ders Programı	158

Tablo: 13 Yüksek İslam Enstitüsü 1979/1980 Öğretim Yılı Ders Programı	160
Tablo: 14 Öğretim Yıllarına Göre Yüksek İslam Enstitülerindeki	167
Tablo: 15 İslami İlimler Fakültesi 1971/1972 Öğretim Yılı Ders Programı.....	170
Tablo: 16 İslami İlimler Fakültesi 1975-1976 Öğretim Yılı Ders Programı.....	172
Tablo: 17 İslami İlimler Fakültesi 1977-1978 Öğretim Yılı Ders Programı.....	173
Tablo: 18 İlköğretim I. Kademe Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Branş Öğretmenliği Formasyonu Kazandırma Kursları.....	189
Tablo: 19 29 Eylül 1980-10 Ekim 1980 Tarihleri Arasında İlkokul Öğretmenleri İçin Açılacak Din Bilgisi ve Ahlak Dersleri Kurs Programları	190
Tablo: 20 E.Ü. İlahiyat Fakültesi 1983/1984 Öğretim Yılı Ders Dağılım Cetveli	212
Tablo: 21 E.Ü.İlahiyat Fakültesi 1991/1992 Öğretim Yılı Ders Programı.....	213
Tablo: 22 İlahiyat Fakültelerinde Meslek Derslerinin Yarıyıllara Göre Dağılımı ve Yüzde Olarak Oranları	222
Tablo: 23 Muhteva Kategorileri.....	223
Tablo: 24 1997/1998 Öğretim Yılında İlahiyat Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Sayısı.....	229
Tablo: 25 1997/1998 Öğretim Yılı İlahiyat Fakültelerinde Görevli Öğretim Elemanlarının Öğretim Alanlarına Göre Sayıları.....	229
Tablo: 26 1997/1998 Öğretim Yılı İlahiyat Fakültelerinde Öğrenci ve Mezun Sayıları.....	232
Tablo: 27a. İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümü Kontenjanları ve Öğretmen Atamalarında DKAB Branşına Ayrılan Kontenjanlar.....	246
Tablo:27 b. İlahiyat Fakülteleri İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Programı (1998/1999 Öğretim Yılı)	254
Tablo: 28 İlahiyat Fakülteleri Lisans Programı (1998/1999 Öğretim Yılı)	256
Tablo:29 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Programında Zorunlu Derslere Göre İçerik Kategorilerinin Durumu.....	269
Tablo: 30 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Öğretmenliği Programlarında İçerik Kategorilerinin Durumu....	269
Tablo: 31 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Programında Yan Alan Dersleri	273
Tablo. 32 1998/1999- 2002/2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Programı Öğrenci ve Mezun Sayıları	275
Tablo: 33 1998/1999- 2002/2003 Öğretim Yılları Arası İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Öğrenci Sayıları	277
Tablo: 34 1998/1999- 2002/2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakültelerindeki Öğretim Elemanlarının Sayısı	279

Tablo: 35 1998/1999 – 2002/2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Yıllara Göre Sayıları.....	281
Tablo: 36 1998/2003 Öğretim Yılları Arası Öğretim Elemanı Sayısı İstikrarlı Biçimde Artan İlahiyat Fakülteleri.....	282
Tablo: 37 Akademik Görevlerine Göre İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanları.....	282
Tablo: 38 Yıllara Göre DKAB Öğretmenliği İlk Atama Kontenjanları ve Taban Puanları (1999-2005)	283
Tablo: 39 İlköğretim ve Ortaöğretime Din Eğitimi Öğretmeni Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar ile Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Dersler.....	285
Tablo: 40 İlköğretim DKAB Öğretmenliği Programı KPSS Sonuçları Başarı Sıralamaları (2004 ve 2005 Yılları)	286
Tablo: 41 Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı Zorunlu Formasyon Dersleri	290
Tablo: 42 İmam Hatip Liseleri Meslek Dersleri Öğretmenliği Programı	291
Tablo: 43 Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Programı	292
Tablo: 44 DKAB Eğitimi Bölümü Kontenjanları ve DKAB Öğretmenliği İlk Atama Kontenjanları	303
Tablo: 45 2008-2011 Yılları Arası Din Eğitimi Öğretmeni Mevcudu, İhtiyacı ve Normu	303
Tablo: 46 21.12.2011 Tarihi İtibariyle İlköğretim ve Ortaöğretim Genel Müdürlüklerine Bağlı DKAB Öğretmeni Mevcudu, İhtiyacı ve Normu.....	303
Tablo: 47 DKAB Eğitimi Bölümlerine Kayıt Yaptıran Kız ve Erkek Öğrenci Sayıları.....	326
Tablo: 48 2012 Yılı İtibariyle Bünyesinde DKAB Öğretmenliği Lisans Programı Olan Üniversiteler	326
Tablo: 49 İlköğretim DKAB Öğretmenliği Programı KPSS Sonuçları Başarı Sıralamaları.....	327
Tablo: 50 Yıllara Göre DKAB Öğretmenliği İlk Atama Kontenjanları ve Taban Puanları	328
Tablo: 51 Yıllara Göre DKAB Eğitimi Bölümleri Akademik Kadrosu.....	334
Tablo: 52 Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı (2007)....	340
Tablo: 53 Ortaöğretim Alan Öğretmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı (2008)....	342
Tablo: 54 2009-2010 Öğretim Yılında DKAB Öğretmenliği veya İHL Meslek Dersleri Öğretmenliği Tezsiz Yüksek lisans Programlarına Öğrenci Alan Bazı Üniversiteler ve Öğrenci Sayıları:	346

Tablo: 55 İlköğretim Ve Ortaöğretime Din Eğitimi Öğretmeni Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar İle Mezun Oldukları Yükseköğretim Programları Ve Aylık Karşılığı Okutacakları Dersler	352
Tablo: 56 Pedagogik Formasyon Sertifika Programı	356
Tablo: 57 Mezunlar İçin Pedagogik Formasyon Sertifika Programı Açan Üniversiteler ve Kontenjanları.....	359
Özet Tablo.....	384
Tablo: 58 2013 KPSS Puanıyla Atananlar İçin: 2013-14 Öğretmen Atamaları İhtiyaç Sayısı & Atama Sayısı	386
Tablo: 59 2014 Şubat Ayı Sonrası Branşlara Göre İhtiyaç Sayısı ve Eylül Dönemi Güncellenen İhtiyaç Sayısı.....	388
Tablo: 60 2013-2014 Öğretim Yılı İlahiyat Fakülteleri Taban Tavan Puan ve Kontenjanları.....	389
Tablo: 61 2013-2014 Yerleştirme Sonuçlarına Göre İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Olan Üniversitelerin Taban ve Tavan Puanları, Kontenjanları	391
Tablo: 62 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği 2014-2015 Öğretim Yılı Müfredat Programı.....	395
Tablo: 63 İlahiyat Fakültesi 2014-2015 Eğitim Öğretim Yılı İlahiyat Lisans Programı.....	397
Tablo: 64 1990 Yılı Hizmetiçi Eğitim Kursları	425
Tablo: 65 Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Hizmetiçi Eğitim Şubesinin Son Beş Yıllık İstatistikî Kurs ve Seminer Faaliyetleri Tablosu.....	426
Tablo: 66 1999-2004 Yıllarında Din Öğretimi Genel Müdürlüğü Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri	436
Tablo: 67 2006-2012 Yılları Arasında Din Eğitimi Genel Müdürlüğü Tarafından Düzenlenen Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri.....	445
Tablo: 68 2007 Yılı Hizmetiçi Eğitim Planı.....	446
Tablo: 69 2008 Yılında Din Eğitimi Genel Müdürlüğü Tarafından Düzenlenen Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri	448
Tablo: 70 2009 Yılında Din Eğitimi Genel Müdürlüğü Tarafından Düzenlenmesi Planlanan Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri	449
Tablo: 71 2010 Yılında Düzenlenen Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri.....	451
Tablo: 72 2011 Yılında Düzenlenen Merkezi Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri	452
Tablo: 73 2012 Yılında Düzenlenmesi Planlanan Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri.....	453
Tablo: 74 Yıllara Göre Kurs/ Seminere Çağrılan Din Kültürü Ahlak Bilgisi Öğretmenleri ile İmam Hatip Lisesi Meslek Dersleri Öğretmen Sayısı	453

Ek Tablolar

EK: 1- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Öğretim Alanlarına Göre Sayıları.....	511
EK: 2- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine ve Öğretim Alanlarına Göre Sayıları	512
EK: 3- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine ve Öğretim Alanlarına Göre Sayıları.....	513
EK: 4- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine ve Öğretim Alanlarına Göre Sayıları	514
EK: 5- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine ve Öğretim Alanlarına Göre Sayıları	515
EK: 6- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine ve Öğretim Alanlarına Göre Sayıları	516
EK: 7- 1998 / 1999 – 2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine ve Öğretim Alanlarına Göre Sayıları	517
EK: 8- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine ve Öğretim Alanlarına Göre Sayıları	518
EK: 9- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları	519
EK: 10- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları.....	520
EK: 11- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları.....	521
EK: 12- 1998 / 1999-2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları	522
EK: 13- 1998 / 1999- 2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları	523
EK: 14- 1998 / 1999- 2002 / 2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları.....	524

EK: 15- 1998 /1999-2002 /2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları.....	525
EK: 16- 1998 /1999-2002 /2003 Öğretim Yılları Arası İlahiyat Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Sayıları.....	526
EK: 17- E.Ü. İlahiyat Fakültesi 1985-86 Öğretim Yılı Ders Dağılım Cetveli.....	527
EK: 18- E.Ü. İlahiyat Fakültesi 198-87 Öğretim Yılı Öğretim Planı.....	528
EK: 19- E.Ü. İlahiyat Fakültesi 1987-88 Öğretim Yılı Öğretim Planı.....	529
EK: 20- E.Ü. İlahiyat Fakültesi 1995-96 Öğretim Yılı Öğretim Planı.....	530
EK: 21- E.Ü. İlahiyat Fakültesi 1998-99 Ders Planı.....	533
EK: 22- 2011 Yılı Milli Eğitim Bakanlığı Hizmetiçi Eğitim Faaliyetleri Değerlendirme Anketi.....	537
EK: 23- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü 2014 Yılı Meslek İçi Eğitim Faaliyetleri.....	543
EK: 24 : M.E.B Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (Rize-Güneysu Kaptan Ahmet Erdoğan Anadolu İmam Hatip Lisesi) 2015 Yılı Öğretmenler için Arapça Muhâdese Programı Etkinlik Programları (İçerik).....	544
EK: 25- M.E.B Din Öğretimi Genel Müdürlüğü 2015 Yılı Öğretmenler için Arapça Muhâdese Programı Etkinlik Programları (İçerik) Etkinliklerin Uygulanması ile İlgili Açıklamalar	545
EK: 26- M.E.B Din Öğretimi Genel Müdürlüğü (Rize-Güneysu Kaptan Ahmet Erdoğan Anadolu İmam Hatip Lisesi) 2015 Yılı Öğretmenler için Arapça Muhâdese Programı	547
EK: 27- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün Konferanslar Konulu 04.11.2015 Tarihli Resmi Yazısı.....	550
EK: 28- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün Kur'an Tilaveti Seminerleri Konulu 20.10.2014 Tarihli Resmi Yazısı	551
EK: 29- Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 2015-2016 Eğitim-Öğretim Yılı 1.ve 2. Öğretim Eğitim Planları	552
EK: 30 E. Ü. İlahiyat Fakültesi Bölümlerinin Seçmeli Ders Paketleri	556
EK: 31- Performans Değerlendirme Formu.....	562
EK: 32- Rehberlik ve Özel Eğitim Alanları Dışındaki Öğretmenlerin Dışındaki Tüm Öğretmenlerin Değerlendirilmelerinde Kullanılacak Form	563
EK: 33- 2012-2016 Yılları Okul-Öğrenci ve Öğretmen Sayıları	565

Üçüncü Baskıya Önsöz

İkinci baskısı 2005 yılında piyasaya sunulan “Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı” adlı bu çalışmamızın baskısı tükeneli iki yıl olmasına rağmen, uğraşlarımızın yoğunluğu nedeniyle talep edilen üçüncü baskı için onu hazırlama işi bir hayli gecikti; ama nihayetinde üçüncü baskıyı okuyucularla buluşturmanın mutluluğunu yaşıyor, Allah’a hamd ediyoruz.

İlgileneni oldukça az olan böylesine özel bir alana dair bir eserin, pek uzun sayılmayacak aralıklarla üçüncü baskısını yapmış olması, bir çok bakımdan sevindiricidir. Her şeyden önce bu çalışmaya ilgi duyanların, sadece alanın uzmanlarıyla sınırlı olmadığı anlaşılıyor. Alanın uzmanları dışında genel okuyucunun da ilgisini böylesine çekmesi, eserin içeriğinin özelliklerinden kaynaklanmaktadır, denebilir. Çünkü, özel olarak Cumhuriyet döneminde din eğitimi öğretmeni yetiştirme ve istihdamı meselesine odaklanan bu çalışma, Türkiye’deki din eğitimi faaliyetleri, bu faaliyetlerin niteliği, işlevi, kurumları, din eğitimi faaliyetlerinin yaslandığı politikalar/ideolojiler/felsefeler, bu faaliyetlere ilişkin farklı kesimlerce yapılan değerlendirmeler, tartışmalar, ... gibi din eğitimi olgusunun değişik boyutlarına da temas etmektedir. Ancak, sözü edilen konuların yer alışı, onların her birinin ana problemle ilişkisi, onun açık seçik ortaya konulmasına katkısı nispetinde ve genel bütünlüğü zedelemeyecek niteliktedir. Dolayısıyla, Türkiye’deki genelde din/dini hayat, özelde din eğitimi olgusuyla

şöyle veya böyle ilgilenen herkes için ilgi çekici bir içerikten söz edebiliriz.

Üçüncü baskı için kitap, baştan sona yeniden gözden geçirildi, içerik ve form olarak geliştirildi. Ayrıca, 2005-2015 yılları arasında din eğitimi öğretmeni yetiştirme konusunda hem hizmet öncesi, hem de hizmetiçi bağlamında olup bitenleri kapsayan yeni çalışmamız beşinci ve altıncı bölümlere eklendi. Bu yeni ilave çalışma, genelde öğretmen, özelde din eğitimi öğretmeni yetiştirme konusunun, ülkemizde son on yılda da bilimsel bir yaklaşımla ve bütünlüklü bir sistem anlayışıyla ele alınmadığını, genelde politik yaklaşımların ve kişisel eğilimlerlerin öne çıktığını, dolayısıyla yaz boz tahtasına dönüştürülen öğretmen yetiştirme meselesinin 2015 yılına gelindiğinde de çözüme kavuşturulamamış olduğunu ortaya koydu. Elbette bu fotoğraf çok üzücüdür. Umarım meselenin geçmişinden ders alınarak daha fazla zaman kaybetmeden bu karmaşa durumuna son verme imkanı doğar! Çalışmamızın, bu konuda katkıda bulunacağını ümit ediyoruz.

Üçüncü baskıya bir çok insanın katkısı oldu. Eseri okuyup eleştiri ve önerilerini bildirerek değerli katkılar sağlayanların başında genç meslektaşlarım Prof. Dr. Süleyman Akyürek, Doç. Dr. Mehmet Korkmaz, Yard. Doç. Dr. Cemil Osmanoglu, Yard. Doç. Dr. M. Esat Altıntaş, Öğr. Gör. Ali Güngör gelmektedir; her birine teşekkür ediyorum. Hizmet içi eğitim konusunda özel olarak bilgi notu gönderme lutfunda bulunan Din Öğretimi Genel Müdürü Dr. Nazif Yılmaz'a da müteşekkirim. Kitabın baskısını özenle gerçekleştiren Ensar Neşriyat'ın başta Hüseyin Kader olmak üzere yetkililerine ve çalışanlarına da içten teşekkür ediyorum.

Herkese yararlı olmasını dilediğim bu çalışma hakkında bütün okuyucularımdan eleştiri ve öneriler almakla büyük mutluluk duyacağımı hatırlatmak isterim.

Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın

Ocak / 2016

İkinci Baskıya Önsöz

Alanında çok önemli bir boşluğu doldurduğuna inandığım, “Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı (1923-2003)” adlı bu çalışmanın ilk baskısı, 2000 yılında İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı (İBAV) tarafından gerçekleştirildi. Alanında ilk olan bu çalışma, oldukça iyi ilgi gördü ve basıldığı yıl mevcudu kalmadı.

Asıl konusu din eğitimi öğretmeni olsa da bu çalışmada, Türkiye’deki din eğitimi uygulamaları, bu uygulamaların dayandığı politikalar/felsefeler, bu uygulamalara ilişkin farklı değerlendirmeler, tartışmalar... gibi din eğitimi olgusunun değişik boyutlarına da, ana konusuyla ilişkileri kadarıyla ve belli bir bütünlük çerçevesinde temas edilmektedir. Dolayısıyla, Türkiye’deki genelde din/dini hayat, özelde din eğitimi olgusuyla şöyle veya böyle ilgilenen herkes için ilgi çekici bir içeriğe bu kitabın sahip olduğu söylenebilir. Eserin bu özelliği, çok farklı kesimler tarafından okunmasına imkan sağlamıştır/sağlamaktadır.

Ancak, bu akademik çalışma öncelikle bilim insanlarının ilgi alanına girmektedir. Nitekim en büyük ilgiyi de bu kesimden gördü. Kimi akademisyenler, fakültelerde ve lisansüstü eğitimde bunu ders kitabı olarak seçtiler. Bu akademisyenlerin, kitaba ilişkin değerlendirmelerini iletme lutfunda bulunmaları, özellikle de, din eğitimi branşı dışındaki akademisyenlerin ilgilendiklerini görmek bizi heyecanlandırmış, son derece mutlu etmiştir.

İkinci baskısının aynen değil de, yeniden gözden geçirilerek ve 1998'den bugüne (2004) kadarki zaman içinde meydana gelen konuya ilişkin değişiklikleri/ gelişmeleri de kapsayacak bir muhtevaya kavuşturularak yapılmasının daha isabetli olacağı düşünüldü ve öyle yapıldı. Bu baskıda, kitap baştan sona gözden geçirilmiş olmakla birlikte, en büyük değişiklik, beşinci bölümde ve eklerde gerçekleştirilmiştir.

Kitabın ikinci baskısının hazırlanmasında önemli katkıları olan sevgili öğrencim/ meslektaşım Yard. Doç. Dr. Süleyman Akyürek ve değerli Arş. Gör. Mehmet Korkmaz'a teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Muhammet Şevki Aydın

Mart 2005/ Ankara

Önsöz

Bugün gelişme ve kalkınma denince ilk akla gelen unsur insandır. Zira, gelişme ve kalkınma ile ilgili olarak öne sürülen ölçütler/faktörler incelendiğinde bunların tümünde belirleyici role sahip olan bir unsurla karşılaşmaktayız ki, o da nitelikli insan gücüdür. Bu güç, gelişmenin/kalkınmanın temel girdisidir.

Ne var ki, sözü edilen bu insan, sıradan biri değil; aksine, nitelikli eğitimli insandır. Bundan dolayı, gelişme ve kalkınma denince eğitim ön plâna çıkmakta, birinci derecede önem arz etmektedir. Bu yüzden bugün gelişmiş ülkeler, bütçelerinde eğitime en büyük payı ayırmaya uğraşmaktadırlar.

Eğitimin/insan yetiştirme düzeninin mimar-mühendisi ise öğretmendir. Öğretmen, uygun özelliklere, yeteneklere sahip olma yanında düzenli bir eğitimle istenilen davranışları kazanmış, öğretmenlik kişiliğini, ruhunu, özünü benimsemiş ve özümsemiş kişidir.

Bu durumda öğretmen olacak bireylerin özel olarak seçilip düzenli bir eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir. Nitekim bugün bilim ve teknoloji toplumlarında; çağdaş öğretmenin hangi niteliklerle donanması gerektiği, bu niteliklerin nasıl kazandırılacağı meseleleri üzerinde ciddiyle durulmakta, akılcı ve bilimsel yaklaşımlarla çözümler araştırılmaktadır.

İster istemez ülkemizde de öğretmenlik meselesiyle ilgilenilmiştir. Ancak, Cumhuriyet'in ilk yıllarında öğretmenliğe verilen önemin, gösterilen ilginin daha sonraki dönemlerde zayıfladığını söyleyebiliriz. Bu çerçevede, Din Eğitimi Öğretmenliği sorununa ilginin daha da az olduğu açık bir gerçektir.

YÖK, öğretmen yetiştirme meselesini yeniden ele alıp köklü düzenlemelere girişti ve bu uygulamaya 1998/1999 öğretim yılından itibaren başlandı. Bu çerçevede Din Eğitimi Öğretmeni yetiştirme sorununa da el atıldı; İlahiyat Fakültelerinde ilk defa köklü bir yapısal değişiklik sağlandı.

Bu, özellikle Din Eğitimi Öğretmeni yetiştirme açısından önemli bir başlangıçtır. Bu iyi başlangıcın geliştirilerek sürdürülmesi gerekmektedir. Zaman içinde eksikliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalara, sorunun geçmişini ortaya koyarak başlamanın önemi açıktır. Ne var ki, din eğitimi öğretmeni yetiştirme ve istihdamı sorunu derli toplu bir çalışmaya konu edilmiş değildir. İşte bu çalışma, sözü edilen alanda önemli bir boşluğu doldurma iddiasına sahiptir.

Bu çalışma, yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problemi olabildiğince açık seçik biçimde ortaya konduktan sonra amacı, önemi, sınırları ve yöntemi belirtilmekte, ilgili çalışmalar hakkında özetle bilgi verilerek bu çalışmanın hangi boşluğu doldurduğu hususuna açıklık kazandırılmakta ve ilgili kavramların tanımları yapılmaktadır. İkinci bölüm 1924-1948 yıllarıyla, üçüncü bölüm 1949-1982 yıllarıyla, dördüncü bölüm 1982-1998 yıllarıyla, beşinci bölüm ise 1998-2004 yıllarıyla sınırlı olarak din eğitimi öğretmeni yetiştirme ve istihdamı sorununun incelenmesini içermektedir. Altıncı bölümde, din eğitimi öğretmenlerinin hizmetiçi eğitimi konusu irdelenmektedir. Yedinci bölümde ise, araştırma sonuçları ortaya konmakta ve bunlara dayanarak öneriler sunulmaktadır.

Bu eserin oluşumunda, eşimin katkılarını özellikle anmalıyım. Lisansüstü eğitim yapan öğrencilerimin, tashih işlerinde önemli katkıları oldu. Sevgili öğrencim ve meslektaşım Arş. Gör. Süleyman Akyürek, eseri okuyup tashih etme, basıma hazır hale getirme konusunda fedakârlık örneği sergiledi. İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı yönetimi, bu eseri bastırmayı büyük bir memnuniyetle üstlendi. Hepsine şükranlarımı sunuyorum. Bu eserin geliştirilmesi için eleştirileriyle katkıda bulunacak olanlara müteşekkir olacağımı da şimdiden ifade etmek istiyorum.

Doç. Dr. Muhammet Şevki Aydın

05.03.1999/Kayseri